

РЕЦЕНЗИЯ

за научната дейност на

доц. д.и.н. ВИОЛЕТА ЕВГЕНИЕВА НЕШЕВА,

участник в конкурс на НАИМ-БАН за заемане на академичната длъжност “професор” (ДВ, бр. 58/30 юли 2010 г.)

от проф. д.изк.н. ЛИЛЯНА НИКОЛОВА МАВРОДИНОВА

Като доктор на изкуствознанието задачата ми на рецензент е да преценя работата на доц. д.и.н. Виолета Евгениева Нешева от изкуствоведска гледна точка. Т. е. това ограничава рецензията ми до паметниците на живописиста, засегнати в нейните публикации.

В четиридесетгодишната си дейност като изследовател на старината Нешева е подготвила 124 (внушително количество) научни публикации: статии, студии, монографични изследвания върху широк кръг паметници от нашето Средновековие. Голяма част от тях са резултат от ръководени от самата нея археологически разкопки, предимно в Търново и Мелник, увенчани от докторската ѝ дисертация “Мелник. Богозиданият град” (2009).

Нешева не се ограничава с археологическите обекти. Тя стъпва на широка основа: история, краезнание, подробно и критично разглеждане на съответната литература, за да стигне до сърцевината на проблемите. Самата аз бях публикувала през 1975 г. малка монография върху стенописите на базиликата “Св. Никола” над Мелник, в която на основата на старите фотографии на Г. Трайчев и доклад на А. Странски се постарях да възстановя до известна степен иконографската програма на живописиста в паметника. Като ръководител на разкопките в града Нешева разкри неизвестни дотогава паметници на стенната живопис.

Освен автор на основни статии, В. Нешева е и отговорен редактор на двата тома, издадени от НАИМ-София: I. Мелник, градът в подножието на Славова крепост (1989) и II. Манастирът “Св. Богородица Спилеотиса” (1994). Трябва да се отбележи, че Нешева е включила в тях цялата група участници в проучването на паметниците – историци, археолози, архитекти, реставратори, епиграфи и

сътрудниците на музея в града. Получили са се монографични сборници от група автори и до известна степен с интердисциплинарен характер.

В монография, посветена на паметниците в центъра на средновековно Търново Нешева е основен автор, но в приложенията е привлякла и двама по-тесни специалисти. Тук нейната втора университетска специалност (Българска филология) ѝ позволява да обогати монографията със значителен брой агиографски и химнографски материали, които закръглят представата за култа на епиватската светица след пренасянето на мощите ѝ в столицата Търново от цар Иван Асен II.

Нешева се спира на графичната рисунка в Брашовския миней, публикувана навремето от Ст. Маслев. Въпреки ниската ѝ художествена стойност, Нешева добавя нови елементи към тълкуването на символиката в изображението, които се потвърждават от нови разкрития напоследък (А. Милтенова, статия под печат).

Но - по отношение на приносите на Нешева за изследваните от нея стенописи, разкрити при провежданите разкопки: За църквата “Богородица Спилеотиса” тя е поверила изследването им на реставратора Л. Прашков, а за “Св. Харалампий”/ “Св. Архангели – на Ал. Пенев и изкуствоведа Г. Геров (първият като нейн съавтор). Тя показва своето отношение към стенописите, може би е съжалила за “Архангели” (Ал. Пенев). Това нейно отношение е по-изяснено в докторската ѝ дисертация, където е набелязала някои съществени елементи в разкритите стенописи – прилики и отлики в украсата на църквите, фактът, че в две от тях са работили едни и същи майстори, техният брой в “Св. Никола” и специфичните им особености. Това свидетелства, че авторката е добре запозната с основните етапи и прояви на стенната живопис в региона и подхожда към нея с присъщата си емоционална ангажираност.

Мисля, че въпреки че тя е права да се обляга на резултатите от изследванията на реставраторите, малцина от тях (като Л. Койнова) засягат художествените качества на живописиста извън материалите и техниката на изпълнение, включени в основната им подготовка. С това Нешева подценява собствената си способност да подходи към живописиста от гледна точка именно на изпълнението, на художествените ѝ качества. Напразно, защото и тук тя се е

справила достойно, като определя ръцете на майсторите, участието на единия, или на едно и също ателие в два от паметниците – “Св.Харалампий” и “Св.Никола”, като подкрепя тези си наблюдения и с датиращи материали от разкопките си.

С това тя затваря кръга на своите изследвания и от гледна точка на художествената стойност на живописца, налична или разкрита при разкопките ѝ. Свидетелство, че освен необходимата значително по количество литература, Нешева е запозната и с основните етапи и проблеми на стенната живопис в региона и подхожда към нея с присъщата си емоционална ангажираност, както към цялостните обекти на своите изследвания. За нея тя е неотделима част от даден паметник и свидетелство за неговото битие и развитие.

Присъединявам се искрено към положителните оценки на другите рецензенти и подкрепям предложението Виолета Евгениева Нешева да бъде избрана за професор, напълно заслужено след дългогодишния ѝ труд като археолог и двата защитени успешно доктората.